

LIEPSNELĖ VĖLINIŲ VĖJYJE

Vėlinių dieną svarbiausia ne prisipirkti tinkamos spalvos chrizantemų ir žvakių, o dar ir palankia kaina – „Maximoje” anava taikoma net 35 procentų nuolaida, tik palaistyti reikia, namo parnešus, nes dar diena, ir už 75 procentų nuolaidą jų niekas nebepirks. Ir galbūt netgi ne Mišias užsakyti, kad vėlėms ant suolo būtų lengviau sėdėti šaltuose debesynuose. Visa tai tėra indulgencijos, mūsų duoklė tam pasauliui, kurio tvarkos nežinome ir neišmanome, užtat galvojame, kad gal mūsiškiai papročiai jam tiks. Tai veikiausiai pritaikoma ir spalio pabaigos šventei – Halloweenui, kai mirtį bandoma prisijaukinti ar gal net iš jos pasijuokti. Bet, tiesą pasakius, kaip gali prisijaukinti tai, kas atima iš tavęs pasaulį ir kaip pirštinę į kitą pusę išverčia tavo būtį.

Užtat man atrodo, kad šiomis dienomis, kai taip šniokščia vėjas ir medžiai skamba kaip Eolo arfos, ir šoka nukritę lapai kaip Vėlinių šokėjai, ir mums reikia būti tais vėjo nešamais lapais. Kad nesusireikšmintume, neišsivaizduotume besą pasaulio ir savo gyvenimo viešpačiai, nepajudinami kaip stulpai. Elgetos mes esame, elgetos, neišskiriant nė turtingiausių Žemės milijonierių – kurių gi iš jų duotas amžinas gyvenimas? Gyvenimas be mirties? Toli gražu ne kiekvienas gali pavadinti mirtį seserimi – šv. Pranciškus Asyžietis, taip pasakęs, žinojo, kad jam nepriklauso nei turtas, nei sveikata, nei jo gyvenimas.

Galbūt tai ir nori pasakyti mums Vėlinių vėjas, plaikstydamas žvakių liepsnelės – daug kam gražu, kai jos lyginamos su sielomis, su mirusiųjų dvasiomis, bet iš tiesų tai tėra paprastos liepsnelės, įžiebtos degtuko, ir tiek, bet juk ne mažiau gražus ir šitas paprastumas. Liepsnelės plevena ne tam, kad mes žavėtumėmės metaforomis ar patikėtume ezoterika, o veikiau kad pamatytume šalia esantį savo artimąjį – tai meilė yra toji trapi liepsnelė, tai ji, virpėdama, gesdama ir vėl išsiplieskdama, liudija tą paprastą prasmę, dėl kurios visi esame šioje žemėje – mylėti savo artimą.

Dabar neretai šaukiama apie vienintelę tiesą ir teisingumą, cituojamas Dekalogas ir užimama teisuolio padėtis. Betgi pažiūrėkime, kokie yra tos tiesos palydovai. Argi tai tiesa, jeigu ją lydi neapykanta savo artimui, panieka ir pyktis? Argi artimiausia tiesos palydovė nėra meilė?... Argi meilės tikslas nėra taika ir pagarba?..

Ir jeigu kam pasirodys, kad šaltas ir baugus tas Vėlinių vėjas, kad kiaurai košia per kaulus, nuo jo šerpetoja oda ir grumba rankos, o kojos pavirsta ledu, tegu neapsirinka – išmintingas jisai, nes leidžia pajusti, kokia maloni ugnies šiluma, kokia kvapni karšta žolelių arbata, kaip rūpestingai apgaubia jums pečius šiltu pledu mylimas jūsų žmogus.

Ir neapsirikite, žiūrėdami į mirgančius kapinių žiburėlius vėlyvą vakarą – ne mirusiųjų dvasios ten blaškos, liūdnos, o gal piktos, prietaringiems žmonėms keliančios daug šiurpo, tai ugnelėmis mirga mūsų atmintis – taip mes prisimename savo mylimus žmones, kuriuos mylėsime visada, net jiems išėjus. Juk meilė ne tik kad netrokšta atpildo, nekerštauja, neprisimena pikto, bet ir niekada nesibaigia...

Eleonora Šiaurytė

Aldonos Ruseckaitės nuotr.

RIMTIS

Ir vėjas už lapo kritimą lengvesnis,
ir slėniai pilni rudens peleninės šviesos.
Ir nematydamas nieko, tarsi ant dvasios,
suloja šuva kažin kur debesuos.

Tokia nebūtis – žolė nesupūva pernykštė,
nutilusios mintys – padegėlių baimė giliai.
O Dieve, neleisk be žinios čia išnykti,
kaip vis tie patys išnyksta kuokeliai gėlėj.

Štai gena senutė romius galvijus – kaip iš psalmės, –
nejaus, kad numirs – toliau po mirties sau ganyt.
Ir gerinas žmogui, laižydama delnus, –
į giminę vieną išnykusius renka ugnis?

O ten jau numiręs, bet dar tebestovi
įpratęs būt gyvu žmogus prie namų.
– Ten medžiuose degdamos protėvių dvasios
vaitoja,
ten lengva liūdėti nežinomų ir tolimų.

Marcelijus Martinaitis

Kitame numeryje:

- A. Vaškevičius. Karališkoje Krokuvoje
- Maironis ir „Didysis lietuvių kalbos žodynas”
- A. Žilinskas. Lietuvos daina

Redaguoja Renata Šerelytė rainbow.vilnius@gmail.com
Maketuoja Jonas Kuprys

Šio šeštadienio Kultūros turinys

- 1-as psl. Eleonora Šiaurytė. Liepsnelė Vėlinių vėjyje
- 2-as psl. O. Mikailaitė. Pal. J. Matulaičio ir P. Būčio draugystė
- 3-as psl. K. A. Trimakas. Ar prasmė yra menininko priešas?
- 4-as psl. D. Kajokas. Ežeras ir kiti jį lydintys asmenys
- 5-as psl A. Vaškevičius. Džiazas iš New Yorko/ V. Baltrušaičiui – 100
- 6-as psl. G. Jankus. Lietuviškas Faustas
- 7-as psl. A. V. Škiudaitė. Rainių žudynės ir 1941 m. sukilimas (VII)
- 8-as psl. Kultūros kronika/ 2012 m. rudens „Lituanus”

Pal. Jurgio Matulaičio ir Prano Būčio draugystė

Ses. Ona Mikailaitė

Tęsinys. Pradžia 2012 m. spalio 20 d. „Kultūroje“

Pastovios draugystės ryšiai

Pr. Būčį ir J. Matulaitį siejo glaudūs, įvairiose gyvenimo apinkybėse patikrintos draugystės ryšiai. Dirbo jie kiekvienas savo srityje, vienas kitu rūpindamiesi ir dalindamiesi gyvenimo vargais ir laimėjimais. J. Matulaitis auklėjo jaunuosius marijonus Friburge iki 1914 m. Tais metais nuvykęs į Seinus vesti rekolekcijų, nebegalėjo grįžti į Šveicariją, nes rugpjūčio mėnesį prasidėjo Pirmasis pasaulinis karas. Vargais negalais atsirado Varšuvoje ir ten kurį laiką darbavosi, kol vysk. Kakovskis leido perimti apleistą kamaldulių vienuolyną Bielanuose. Ten J. Matulaitis įkurdino lenkų marijonų vienuolyną ir noviciatą bei globoją karo našlaičius. Tuo tarpu Pr. Būčys 1915 m. atsisakė savo pareigų Petrapilio akademijoje. 1916 m. J. Matulaitis jį išsiuntė į Ameriką padėti darbuotis tenykščiams marijonams.

Amerikoje kun. Pr. Būčys išbuvo iki 1921 m. Klebonavo lietuvių parapijose Sheboygane, Wisconsin ir Waukegane, Illinois. Buvo pakviestas redaguoti „Draugą“, vienintelį lietuvišką katalikų laikraštį Amerikoje. Su kitų marijonų pagalba pasisekė laikraštį išgelbėti. Pr. Būčio redaguojamas, jis pasidarė įdomesnis ir patrauklesnis Amerikos

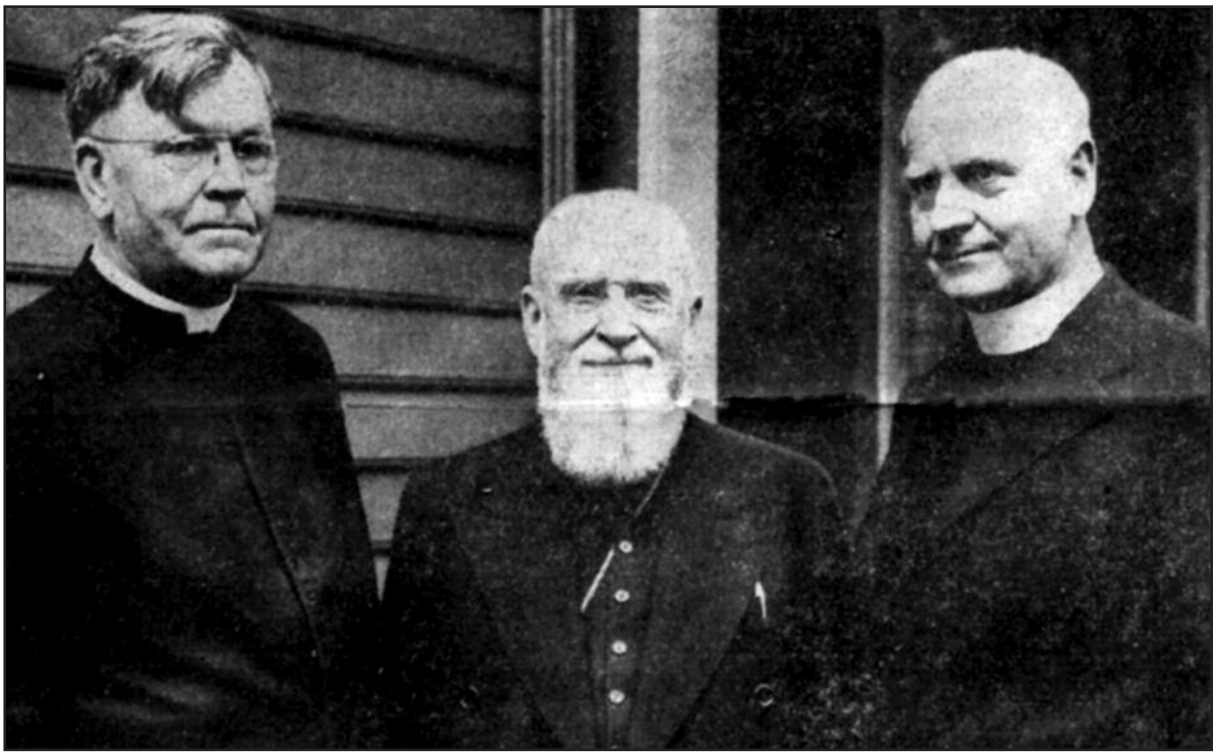
Vysk. Jurgis Matulaitis, MIC

lietuviams. Sugebėdamas greitai reaguoti į įvykius, Pr. Būčys pats daug rašė įvairiais klausimais. J. Matulaitis, gavęs kelis „Draugo“ numerius, gyrė Pr. Būčio pastangas. Jis labai vertino Pr. Būčio sugebėjimą rašyti, pats kartą prisipažinęs kun. Tumui-Vaižgantui, kad jam rašyti vis dėlto labai sunku.

Darbas su Amerikos lietuviais Pr. Būčiui sekėsi ir, kaip matyti iš jo atsiminimų, davė daug naudos. Kaip ir jo draugas J. Matulaitis, Pr. Būčys sugebėjo prisitaikyti prie svietimos aplinkos ir kultūros. J. Matulaitis buvo Amerikon nuvykęs 1913 m. įkurdinti marijonų Čikagoje. Grįžęs į Lietuvą, „Vadove“ (Nr. 62, 1913 m. spalio) aprašė savo išpučius, išreikšdamas didelį susidomėjimą amerikiečių sumanumu, tenykščių lietuvių veržlumu ir sugebėjimu gerinti savo gyvenimą. Nors rašė labai teigiamai, tačiau pastebėjo ir triukšmingo Amerikos gyvenimo pavojus.

Pr. Būčys, būdamas Amerikoje, greitai viską perprato. Savo atsiminimuose jis rašo, kaip pasisekė pagerinti Waukegano parapijos finansinę padėtį. Savo „Užrašuose“ J. Matulaitis rašė: „kiekvienas vienuolis, kad ir vienas kur nors darbuodamas, turi mokėti orientuotis ir rasti būdą, kaip išsilaikyti pačiam ir kitiems padėti.“

Tuo tarpu J. Matulaičio gyvenime jau buvo daug pasikeitimų. Išventintas vyskupu 1918 m. gruodžio 1 d. Kauno katedroje, jis iškilmingai įžengė į Vilniaus vyskupo sostą gruodžio 8 d. Apie tas

Kun. Augustinas Petraitis, Šv. Kazimiero parapijos (Worcester, MA) klebonas, vysk. Pranas Būčys, MIC ir kun. Jonas Jakaitis, MIC, 1949 m.

iškilmes Pr. Būčys tikriausiai skaitė laikraščiuose, o gal buvo ir paties J. Matulaičio informuotas. Daug vėliau, jau po Matulaičio mirties, jis atrado jo lietuviškos ingreso kalbos santrauką ir įdėjo ją į 1933 m. išleistą monografiją. Savo paties straipsnyje apie J. Matulaitį ir jo darbus Pr. Būčys rašė, jog tai buvusi pirmoji nuo XV a. ingresinė kalba, pasakyta lietuviškai.

Grįžęs į Lietuvą 1921 m. liepos mėnesį, Pr. Būčys apsigyveno Kaune, kur marijonai jau turėjo namus. Čia jis greitai buvo įtrauktas į visuomeninę veiklą. Jis aktyviai dalyvavo sudarant Vytauto Didžiojo universiteto steigimo planus ir daug prisidėjo prie jų įgyvendinimo. Sudarė ir teologijos-filosofijos fakulteto programą bei dėstytojų sąrašą. Pakviestas ir gavęs Romos pritarimą, pradėjo dėstyti teologiją universitete. Tas pareigas ėjo iki 1928 m.

Per visą J. Matulaičio vyskupavimo laiką Vilniuje (nuo 1918 iki 1925 m.) juodu susitikti galėdavo labai retai. Bet susirašinėdavo dažnai. Iš J. Matulaičio laiškų, rašytų Pr. Būčiui 1920–1925 m., yra išlikę 66, daugelis jų rašyti iš Vilniaus. Deja, Pr. Būčio laiskai J. Matulaičiui nebuvo išsaugoti.

Vyskupo J. Matulaičio padėtis Vilniuje buvo visapusiškai sunki. Jį vargino ne tik darbo sąlygos, bet ir materialiniai nepritekliai. Dar tebebūdamas Amerikoje, Pr. Būčys jį šelpdavo, siųsdamas šv. Mišioms stipendijų ir kitų aukų. Pirmaisiais vyskupavimo metais, kai Vilniuje tebebuvo karo padėtis ir badas, ši draugiška pašalpa buvo vos ne vienintelės vyskupo pajamos. Rašydamas savo draugui J. Matulaitis būdavo gana atviras: „Dar nėra dviejų metų, o jau šeštą valdžią turiu Vilniuje... Vos tik šiek tiek gyvenimas susitvarko ir vėl jį išardo... Dabar mano diecezija po trimis valdžiomis. Vos įpuoliau į Marijampolę atlankyt savųjų ir vėl turėjau skubėti Vilniun, kad lenkai manęs neatkirstų nuo jo. Tiesiog nervai nepakelia jau tų atmainų: vargų be galo. Dievo valia!“ (1920.IX.28).

Pr. Būčiui pradėjus dėstyti teologiją Kauno universitete, J. Matulaitis jį padrasina tęsti tą darbą, nors buvo nemažai spragų marijonų darbuose, kurias Pr. Būčys norėjo užpildyti. J. Matulaitis jam patarė nesitraukti iš užimamų pareigų, nes marijonų gimnazijoje gali mokyti ir kiti, o universitete dėstyti tinkamesnio asmens nėra. Jis vertino Pr. Būčio apologetinius raštus ir ragino rašyti kuo daugiau: „Man rodos, tau pačiam kol kas geriausia laikytis Kauno ir rašyti pradėtus veikalus. Taip reikalingi Apologetiko raštai! Tiek gero Tavo knygos apie Liurdo stebuklus yra padariusios. Aš pats jas su pamėgimu ir dvasios nauda paskaiciau. Rašyk, Brolau, ko daugiausia iš Apologetikos ir Tikybos srities!“ (1922.IX.1).

Dažnai, ramindamas draugą, J. Matulaitis pataria per daug nepasinerti į politikos sūkurius, nes mato, kaip Vilniaus dvasininkija politikaudama praranda dvasinę pusiausvyrą ir negali tinkamai atlikti savo pareigų. Politikavimą laikydamas to laiko liga, J. Matulaitis bandė apsaugoti ne vien Pr.

Būčį, bet ir Tumą-Vaižgantą bei kitus kunigus nuo vėlimosi į politiką. „Būk ramus, Praniuk, dirbk, kur matai daugiau Dievui garbės, ir aš to noriu; tik sveikatos žiūrėk. Dėl politikos nesirūpink; rašiau Tau, nes man buvo gaila Tavo talento, kai mačiau ‘Laisvėje’ straipsnius. Man išrodė, kad naudingiau būtų rašyti ką iš Apologetikos.“ (1922.X.12)

Iš gaudžių J. Matulaičio žodžių Pr. Būčys suprato, kaip jis kenčia nuo išpolitikavusios Vilniaus dvasininkijos, kuri kurstė liaudį ir spaudoje viešai puolė vyskupą. Vėliau Pr. Būčys aprašė, kaip sunku J. Matulaičiui buvo nešti savo pareigų kryžių: „Apsiimdamas tapti Vilniaus vyskupu, Matulevičius žinojo apsiėmęs būti šmeižiamas. Per septynių metų jis tų šmeižimų iškentėjo neapsakomai daug“ (AJM, p. 33).

Nors J. Matulaitis tebuvo maždaug metais vyresnis už Pr. Būčį, abu buvo labai gabūs, išsilavinę ir dvasiškai subrendę vyrai, Pr. Būčys labai nuolankiai pasiduodavo J. Matulaičio vadovaujamas, laikydamas jį pranašesniu už save.

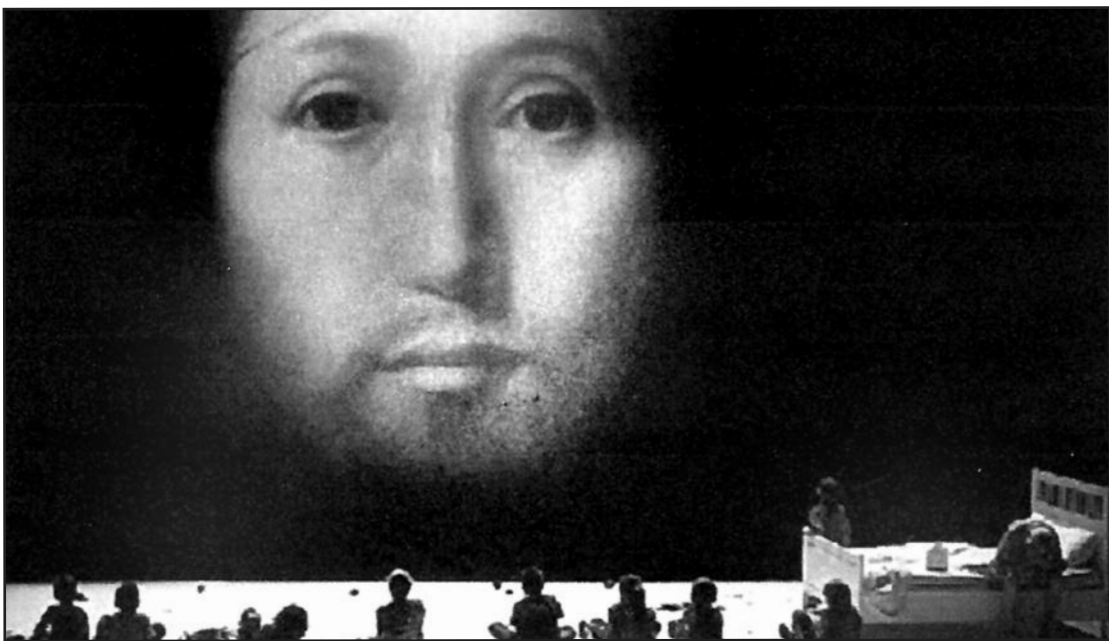
Nors ir labai trumpai teuzsimindamas apie savo vargus Vilniuje, vysk. J. Matulaitis neslėpė nuolatinės kančios. 1925 m. birželio 15 d. laiško pabaigoje paminėjo turįs vilties, kad Šv. Tėvas leis jam iš Vilniaus pasitraukti, ypač 1925 m.

Kai liepos mėnesį J. Matulaitis sužinojo, kad Šv. Tėvas priima jo atsistatydinimą, jis greitai ir tyliai pasitraukė iš Vilniaus. Rugpjūčio pradžioje jau buvo Romoje. Iš ten parašė Pr. Būčiui, kad jo vargai Vilniuje jau pasibaigė ir prašė šį jo poelgį teisingai nušviesti Lietuvos visuomenei.

„Jei Lietuvos laikraščiai netinkamai aiškintų mano iš Vilniaus pasiliuosavimą arba drįstų Šventajam Tėvui priekaištų daryti, paaiškink, kad kitaip nebuvo galima padaryti. Ilgiau liktis aš negalėjau, būtų buvęs neprotas. Šventasis Tėvas, mane paliuosudamas, atliko tikrą pasigailėjimo darbą ir tik dar vieną kartą daugiau parodė man tikrą savo Tėvišką širdį“ (Roma, 1925.VIII.6).

Pasimatęs su Šv. Tėvu ir atlikęs rekolekcijas benediktinų vienuolyne, vysk. J. Matulaitis pradėjo dairytis vietos, kur būtų galima įkurti marijonų centrą ir studijų namus. Pakartotinai jis prašė Pr. Būčio atvykti į Romą, bet šis kažkodėl drovėjosi pakvietimą priimti. Gal manė, kad tai bus per didelė privilegija ir sukels kitų nepasitenkinimą. Jo nesulaukdamas, J. Matulaitis rašė: „Sugrįžęs iš rekolekcijų, radau Tavo ilgą laišką. Labai man gaila pasidaryti, kad ne Tu atvažiuosi. Bus man labai malonu ir miela pasitikti ir kun. Dvaranauską: kaip visi, ir jis man labai brangus. Bet vargu galėsiu su juo atlikti visus tuos reikalus, kuriuos būčiau su Tavim atlikęs: jis ne Generalinis Vikaras. Tokiam atvejy, man rodos, Tau nepriderėjo nusileisti ir daryti mandagumą: jei pačiam nemalonu buvo spręsti, tai reikėjo pasitarti savo patarytojų. Man rodos, kad jie būtų patarę Tau pačiam važiuoti į Romą“ (1925.IX.3).

Pabaiga kitame numeryje

AR PRASMĖ YRA MENININKO PRIEŠAS?

Pastangos kurti beprasmį meną ne visada įsikūnija

Kęstutis A. Trimakas

Perskaitę mano straipsnį „Išganinga Dievo Sūnaus veido įtaka“ („Draugo“ *Kultūra*, 2012 10 20), kiti atkreipė mano dėmesį į to spektaklio autoriaus-režisieriaus Romeo Castellucci šokiruojančius pasisakymus pokalbyje su teatralais bei žurnalistais 2011 m. Maskvoje.

Režisieriaus pasisakymai

Pirmasis yra apie menininko uždavinį ir jo didžiausią kliūtį: „Prasmė ir reikšmė – tai kiekvieno menininko priešas nr. 1. Čia ir yra visa problema. Reikia sukurti problemą! Štai mūsų uždavinys“. Antrasis teiginys – apie šio spektaklio užuomazgą: „Aš sujungiu du elementus. Šiuo atveju ekskrementus su Kristaus atvaizdu. Šita provokacija – pats neįdomiausias dalykas, užtat, kad provokacija kvaila. Aš turėjau išiklausyti į šituos tarpusavio santykius. Bet jaučiau, tiesiog kaip muzikoje, kai imi dvi gaidas ir pasigirsta trečia, kurios nėra: šita dviejų gaidų suma – kaip šmėkla“.

Meno kompromitavimas

Buvo laikai, kada meno tikslas buvo grožis (žr. Jono Griniaus veikalą „Grožis ir menas: estetikos pagrindai“). Žinoma, tai idealistų tikslas. Meno tikslų gali būti ir kuklesnių. Bet dabar prieita prie to, kad menininkui *prasmė* tampa priešu nr. 1, tai reikštų, kad menininkui tikslas yra pateikti meną, kuris yra beprasmis. Romeo Castellucci sakosi susižavėjęs jaunu menininku, kuris kaip meną pardavinėjo savo išmatas dėžutėje... Taip prieitas liepto galas... Nesuprantu, kaip menininkas gali taip norėti kompromituoti save ir meną.

Tačiau savo spektaklyje „Apie Dievo sūnaus veido koncepciją“ Castellucci to liepto galo dar nepasiekė. Tačiau problema jame buvo iškelta. Spektaklis sudomino Europos teatrus. Jis buvo parodytas devyniolikoje Europos miestų teatrų. Vilnius buvo dvidešimtas.

Iššūkis man

Spektaklis man tapo iššūkiu. Problema iškilo kaip klausimas: ar žmogus dar yra Dievo paveikslas, ypač jo kūno ir sielos subjaurini-me. Tame buvo ne Dievo, bet paties žmogaus užtemimas. Į tai norėjau sau atsakyti. Ar žmogaus – taigi ir mano – užtemime yra koks išsibėgėjimas? Ar ir Dievas aptemęs? „Ar Jėzus yra man ganytojas?“

Spektaklyje buvo *lankscių* elementų, kuriuos galima interpretuoti savaip, kad ir pagal mano vidinį (tikėjimo) polinkį. Savaip interpretuodamas atsakymą radau, kurį pateikiau straipsnyje „Išganinga Dievo Sūnaus veido įtaka“.

Kas tie *lankstūs* elementai, tokie lankstūs, kad juos galiu interpretuoti pagal savo vidinį polinkį? Apie juos jau rašiau straipsnyje, pvz., mažas vaikas, žvelgęs į Jėzaus apmėtytą veidą,

susigėsta ir nuleidžia galvą. Man tai reiškė Jėzaus veido gydančią, kilninančią įtaką.

Jėzaus veido užtemimas

Autorius Jėzaus paveikslą sudraskymu pavaizdavo Jėzaus veido visišką užtemimą... Pavaizdavimas prasmingas. Šie laikai ne vieno mąstytojo yra vadinami „Dievas yra miręs“ era ir Kristaus užtemimo laikais. Ne tai, kad Dievas pasitraukė, bet kad žmonės savo gyvenimu ir mintimis Jį visiškai paneigė. Šie laikai gali būti palyginti su saulės užtemimu, kai nukryžiuotas Jėzus mirė ant Golgotos kalvos viršūnės... Tai parodyti mene yra prasminga.

Spektaklio pabaigoje režisierius pateikia dvi pasirinkimo galimybes: „Tu esi man ganytojas“ ir „Tu nesi man ganytojas“. Žmogus yra laisvas. Toks pasirinkimas irgi yra prasmingas.

Tad režisieriaus 2011 m. pasakytas teiginys, kad menininkui prasmė yra priešas nr. 1, nėra įgyvendintas šiame spektaklyje. Ir gerai. Jei būtų įgyvendintas, būtume jautę didelį kaktumą, o ne išlaisvinimą, kurį teikia Dievo Sūnaus veido išganinga įtaka.

Paveikslą vietoje nušvitę sakiniai: „Tu esi“, „Tu nesi“ nurodo žmogui galimybę pasirinkti net ir šiuo Kristaus užtemimo laiku. Su gilia vidine laisve pasirinkau: „Tu esi man ganytojas“... ir giliu argumentu parinkau pačiame spektaklyje esančius *lankscių* elementus, kurie man vaizdavo Jėzaus, gyvojo Dievo Sūnaus, veido išganingą įtaką tam sūnui, kuris Jėzaus veido akivaizdoje kartojo žodį „Jėzau“; tam mažam vaikui, kuris Jo veido akivaizdoje palenkęs galvą, Jėzaus paveikslą apmėtytą pripažino buvus gėdingu elgesiu; o man to veido akivaizdoje įtūžęs blogis, sudraskęs paveikslą, stipriai ir gyvai priminė, kad tai – „bergždžia pastanga“: paveikslas sudraskytas, bet Jėzus lieka amžinas.

Užsklandai

Su spektaklio autoriumi-režisieriumi aš „neinu obuoliauti“. Ypač kai sužinojau, kad 2011 m. Maskvoje jis viešai pasakė, kad jis žavi vieno jauno menininko, pardavinėjančio žmonėms išmatas dėžutėse kaip savo meno šedevrą, „nepaprastai atviraširdišku aktu“.

Romeo Castellucci požiūris į meną nėra mano, o mano požiūris nėra jo. Tačiau Vilniuje pastatytas jo spektaklis man yra apie Dievo Sūnaus veido užtemimą, o to spektaklio *lankstūs* elementai duoda galimybę plačiai, taigi ir mano straipsnyje pateiktai interpretacijai, kuri vaizdžiai atskleidė išganingą Dievo Sūnaus veido įtaką.

Tiek Lietuvoje, tiek Amerikoje atradau asmenų, kurie tokiai interpretacijai pritaria – tiesiog ilgisi žmonės kilninančios Išganytojo veido įtakos šiame Dievo ir Kristaus užtemimo laike. □

KRAŠTO ŽINIOS

Ukmergės kultūros centro „Katino Murklio teatras“ pradėjo naują sezoną. Teatras planuoja naujus spektaklius ir laukia naujų aktorių – vyresniųjų klasių moksleivių, gimnazistų, kurie čia ne tik smagiai praleis laiką, bet ir susipažins su teatro menu. Vadovė ir režisierė Natalija Kovarskienė sako, kad praėjęs sezonas buvo šaunus – su įkvėpimu buvo suvaidintas linksmas spektaklis „Balaganėlis“, taip pat – lėlių spektaklis „Lapės gudrybės“, kurį vaikai vaidino Veliuonoje, Šilalės vaikų darželyje ir bibliotekoje ir labai džiaugėsi nuoširdžiais žiūrovais. Dabar trupė jau išaugo iš žaidimo su lėlėmis ir trokšta rimto teatrinio iššūkio, todėl naujam sezonui repetuos Sauliaus Šaltenio pjesę „Atminimo cukrus“.

Spalio 16–20 d. Anykščiuose, šių metų Lietuvos kultūros sostinėje, vyko tarptautinis teatrų festivalis „Kliudžiau“. Festivalio puošmena – tradicinio korėjiečių muzikos žanro *pansori* giedotoja Park Shin Hye. Savo gimtąja kalba ji atliko ištrauką iš Antano Baranausko „Anykščių šilelio“. Festivalį atidarė Vilniaus „Lėlės“ teatro spektaklis suaugusiems „Jūratė ir KasTautas“ (režisierius – Vitalijus Mazūras), kuriame neįprastai pažvelgiama į Jūratės ir Kastyčio legendą. Laimos Adomaitienės Rusų dramos teatre režisuotas spektaklis „Trys mylinčios“ pateikia savitą Žemaitės kūrinio interpretaciją, kurioje skamba trys kalbos – lietuvių, lenkų ir rusų. Buvo parodytas ir Vilniaus Mažojo teatro spektaklis, režisuotas Rimo Tumino – „Mistras“, kuriame savitai traktuojama Adomo Mickevičiaus biografija (pjesės autorius – Marius Ivaškevičius). Na, ir taipogi savitai – kitaip ir negalėjo būti – Juozo Grušo pjesės „Meilė, džiazas ir velnias“ sceninį variantą pateikė Panevėžio teatras „Menas“ (režisierius – Albertas Vidžiūnas). Festivalio nugalėtojų laukė apdovanojimas – stiliizuotas lankas.

Spalio 23 d. Širvintų kultūros centras ir Viešoji biblioteka suorganizavo renginį „Kultūrą kuriame kartu“. Jo metu buvo paminėta Jadvygos Kisieliauskienės knygos „Širvintų rajonas“, išleistos 1982 m., 30-ties metų sukaktis. Knygoje aprašyta rajono geografinė padėtis, Širvintų mieste esantys objektai ir kt. Knygos pristatyme dalyvavo fotografijų autorius Liudas Verbluigevičius, jis pasidalijo knygos kūrimo akimirkomis. Renginio dalyviai susidomėję jo klausėsi, apžiūrėjo nuotraukas, kuriose įamžintos mielos akimirkos: Vilniaus dienoje grojantys Širvintų meno mokyklos mokiniai, Dainų šventės eisenoje dalyvaujantys Širvintų vadovai ir kultūros žmonės ir kt. Kitoje renginio dalyje dalyviai kalbėjo apie Širvintų rajono kultūros viziją – kaip atrodytų Širvintų kultūros centras ir biblioteka po 30 metų. Ir palinkėjo, kad Širvintos taptų Lietuvos kultūros sostine.

Šiemet vėl paskelbta akcija „Metų knygos rinkimai“. Kaip visada, ekspertai atrinko knygas šioms kategorijoms: suaugusiųjų, vaikų, paauglių. Naujovė – poezijos knygų kategorija. Joje – penkios poezijos knygos: **Antano A. Jonyno** „Kambarys“, **Tautvydos Marcinkevičiūtės** „Greitaeigis Laiko liftas“, **Aido Marčėno** „Ištrupėjusios erdvės“, Gyčio Norvilo „Išlydžių zonos“ ir **Rimvydo Stankevičiaus** „Ryšys su vadaviete“. Suaugusiųjų knygų kate-

gorijoje – **Eugenijaus Ališankos** „Gatvė tarp dviejų bažnyčių“, **Vaivos Grainytės** „Pekino dienoraščiai“, **Andriaus Jakučiūno** „Lalagė“, **Donaldso Kajoko** „Ežeras ir kiti jį lydintys asmenys“, **Vlado Kalvaičio** „Sustiprinto režimo barakas“, **Alvydo Šlepiko** „Mano vardas – Marytė“. Vaikų knygos kategorijoje – **Kęstučio Kasparavičiaus** „Sapnų katytė“, **Jono Liniausko** „Suvyniota diena arba Kokio dydžio būna didelė meilė“, **Nomedos Marčėnaitės** „Lėlė“, **Renatos Šere-**

lytės „Kratukai kosmose“ ir **Vilės Vėl** „Kaip mes išgarsėjome“. Paauglių knygos kategorijoje – **Kristinos Gudonytės** „Ida iš šešėlių sodo“ ir **Unės Kaunaitės** „Sudie, rytojau“. Su kai kuriomis knygomis „Draugo“ skaitytojai jau supažindinti, o su kitomis stengsimės pagal išgales supažindinti. Dabar siūlome pažintį su Donaldso Kajoko romanu. (Beje, praėjusiame „Kultūros“ numeryje galėjote perskaityti trumpą šio romano recenziją).

Trečios dienos rytą Eliezaras nuvedė Gabrielių asilo tvartelin ir parodė kampe pastatytus irklus.

– Būkite atsargus, – kažkodėl perspėjo.

Saulė švietė blausiai, vanduo buvo tykus, regis, nieko nesugebantis atspindėti, tik lieti šviesą savo paviršiuje lyg akvarelę. Ap link valtį siautėjo begalės vandens čiuožikų.

Toldamas nuo kranto Gabrielius gėrėjosi atsiveriančiu vaizdu. Dvaro pastatai skendėjo žalumoje, sienos vietomis buvo apkibusios vijokliais, o pakrantę puošė būreliai sodriai raudonuojančių šermukšnių.

Nusyręs kelis šimtus metrų, viršum miškelio išvydo bažnyčios bokštą. Žiū – jeigu yra bažnyčia, vadinasi, jis atvyko ne į visišką glūdumą, netoliese turėtų gyventi ir daugiau žmonių.

Gabrielius pajuto, kad jo vidun vėl grįžta nors ir netvirta, bet šiokia tokia tvarka. Tarė sau: smerkite, vadinkite mane niekšu, išgama, jeigu jums tinka! Jei norit, gailėkite, teisinkite, guoskite, man nuspjaut! Aš paprasčiausiai parazituojau! Girdite, parazituojau, ir tiek! O jūs – pasiuskit su nupezušiomis savo užuojautomis! Nė velnio jūs nesuprantat, nežinot! Ne jūsų sušiktai nosiai!

Tada iš visų plaučių sustaugė:

– Dėjau ant visų!

Priplaukęs salą, trūktelėjo valtį nosį ant kranto.

Rusvų, kone raudonų akmenų statinio griuvėsiai, tolėliau – medinė malkinė. Ši dar su stogeliu, tik tai be durų.

Iėjo vidun: sutrėšusi kaladė, kairėje – rietuvė tvarkingai sukrautų malkų, ant jų užmesti arklio pavalkai. Į dulkėtą langelį daužėsi dvi bitės.

Gabrielius ilgai neįstengė atitraukti akių nuo tų monotoniškai dūzgančių vabzdžių. Kai jie valandėlę nutildavo, klausą užguldavo ne tylą, o aštrus spengsmas, it suspausta spyruoklė tūnantis tarp statinėlio sienų.

Tai buvo nemalonus pojūtis.

Skubiai išbėgo iš malkinės.

Sala buvo vešliai apžėlusi. Virš vandens augalų ratus suko spiečiai laumžirgių. Jų skleidžiami virpesiai vėl tartum grąžino įprastą kasdienybės monotonią. Lengvu liūdesiu ir galinga nuobodulio ekstaze persmelktą monotonią, primenančią vaikystės vasaras.

Dingtelėjo: čia turėjo gyventi labai laimingas žmogus. Arba baisus nelaimėlis. Vidurio negalėjo būti.

Sala tiesiog virpėjo, skleisdama kažkokią tirštą ir tvankią energiją. Gabrielius jautė ją kone visu kūnu.

Atsisėdo ant žemės, užmerkė akis. Kurį laiką atrodė, kad dabar jį supa visai kitas pasaulis. Dar nepradėjęs nei senti, nei sirgti, nei irti. Pasaulis be mirties nuojautos, kuriame niekas su niekuo nelyginama, neanalizuojama, nesigrumiama.

Atsimerkęs išvydo tiesiai į jį spoksančią varną. Nuo malkinės sto-

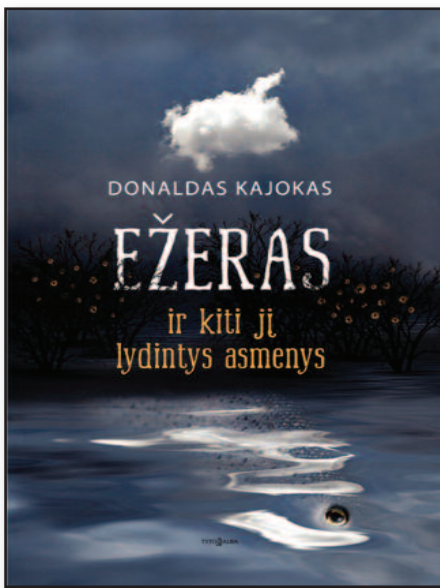
Andrius Kavaliauskas. Mezgėja

Donaldas Kajokas EŽERAS IR KITI JĮ LYDINTYS ASMENYS

Ištrauka iš romano

AUDRA

(trečiadienis)

gelio krašto. Mostelėjo ranka – ir šikart paukštis neišsigando.

Na, dabar tai jau aš nenusileisiu, sumurmėjo Gabrielius ir stryktelėjo ant kojų. Tą pat mirksni akies krašteliu pastebėjo, kad jo valtį pamažu tolsta nuo kranto.

– Velnio iškamša! – riktelėjo paukščio pusėn. – Bet vis tiek ačiū, kad perspėjai!

Greitomis nusimetė drabužius ir įsibėgėjęs pūktelėjo į vandenį.

Smagiai ūkčiodamas ėmė vytis valtį.

Po pietų užsuko į biblioteką.

Keturi langai, juodas fortepijonas, knygų lentynos.

Taip, knygų čia nestigo. Įvairiausiomis kalbomis. Vien nuo pavadinimų Gabrieliui ėmė raibti akys. Pasijuto panašiai kaip jaunystėje, kai pirmą kartą pateko į universiteto biblioteką. Tuomet knygų gausa jį pribloškė. Ir kiekviena atrodė sklidiną šimtmečius kauptos išminties. Apėmė siaubas – visų neperskaitysi, o iš tiek išsirinkti neįmanoma! Kuri yra vie nintelė, šiuo metu jam reikalingiausia? Į gatvę išėjo kaip apdujęs, pasikišęs po pažastimi „Akademinio irklavimo metodologines nuostatas“ – absurdiškiausią brošiūrą, kokią tik galėjo nutverti. Galai žino, gal ir pasirinko ją dėl to visiško nereikalingumo.

Gabrielius truputį sutrikęs stovėjo vidury bibliotekos. Priėjęs prie fortepijono vienu pirštu paskambino gamą. Ant sienos priešais langą kabojo grafikos darbas. Raudoname fone buvo išraižyta didingos laikysenos vienragė moteris, apsisiautusi žvaigždėto danga-

gaus skliautu, sakytum, mantija, o prie jos kojų tupėjo baltas laibakojis kurtas. Apačioje buvo matyti lyg ir kokios raidės.

Gabrielius pritūpė, ketindamas perskaityti užrašą, ir išgirdo aiktelėjimą:

– O!.. Jūs čia?!

Tarpduryje stovėjo ponias Em. Su knyga rankoje.

– Nutariau pasinaudoti jūsų pasiūlymu ir užsukau į biblioteką, – lyg teisindamasis tarė Gabrielius.

– Domina mūsų giminės herbas?

– Bandau perskaityti, kas po juo parašyta.

– „Pasaulis nieko nėra, ko negalėtų būti, tačiau jame niekuomet nebūna ir taip, kaip yra.“ O herbo piešinys simbolizuoja seną mūsų giminės legendą, – ponias Em priėjo prie vienos lentynos ir, Gabrieliui pasirodė, vogčiomis įkišo į ją atsineštą knygą. –

Maždaug XIV amžiuje šiuose kraštuose gyveno visų gerbiamas ir labai išmintingas krivis. Bet kartą prie ežero užklydo kryžiuočių riteriai ir bandė jį atversti į savo tikėjimą. Krivis tik šypsojosi iš jų gražbylų. Tada jie nusprendė sudeginti jį ant laužo. Kai liepsnos apgobė žiląjį senolį, iš laužo išbėgo baltas kurtas ir nuliuksojo į pelkyną. Po devynių mėnesių gražiausia ir kilmingiausia šių vietų mergina pagimdė baltapūkį vaikėlį – šitaip, anot legendos, ir prasidėjo mūsų giminės atšaka. □

Koncerto Vilkaviškyje akimirkos

Algio Vaškevičiaus nuotr.

Lietuvių širdis sušildė džiazas iš New Yorko

Algis Vaškevičius

Lietuvoje tęsiasi Jungtinių Amerikos Valstijų ambasados Vilniuje organizuojami kultūros renginiai „Amerikos ruduo“. Jau tradicinius „Amerikos kultūros rudenis“ šiemet pradėjo JAV karinių oro pajėgų diksilendo grupė „Wings of Dixie“, o spalio pabaigoje pratęsė projektas „New York All Stars ir Kęstutis Vaiginis“.

K. Vaiginis – gerai Lietuvoje žinomas džiazas muzikantas, saksofonistas, prieš dvejus metus laimėjęs pagrindinį prizą Birštono džiazas festivalyje. Energingas ir įvairių sumanymų nestokojantis muzikantas nuolat rengia įdomius pasirodymus su kitų šalių džiazas muzikantais. Šiemet liepos mėnesį kelių Lietuvos vietovių gyventojai turėjo galimybę pasiklausyti K. Vaiginio ir ispanų kilmės JAV gitaristo Hernano Romero pasirodymų. Su garsiu muzikantu Romero lietuvis bendradarbiauja nuo 2006 metų, amerikietis dalyvavo 2008-aisiais New Yorke įrašant Vaiginio muzikas diską „Unexpected Choices“, kurį itin gerai įvertino muzikas kritikai.

Daug įvairių pažinčių su Europos ir Amerikas šalių muzikantais Vaiginis užmezgė tada, kai studijavo Nyderlandų sostinėje Amsterdame ir New Yorke. Nuo tada į Lietuvą grįžęs muzikantas nuolat rengia bendrus pasirodymus, į kuriuos pakviečia įvairiais instrumentais grojančius virtuozus. Jis pats ne tik kuria muziką ir groja, bet užsiima ir organizaciniais klausimais. Itin glaudus bendradarbiavimas yra užsimezges su JAV ambasada Vilniuje, kur Kęstutis – dažnas svečias.

„Man labai svarbu, kad žmonėms, žiūrovams patiktų tai, ką darome. Koncertų metu atiduodame viską, ką turime, ir kai jauti gerą salės reakciją, tai yra geriausias įvertinimas. Ir visiškai nesvarbu, ar groji didžiųjų miestų salėse, ar nedideliuose miesteliuose, kuriuose taip pat yra nemažai džiazas muzikos gerbėjų“, – pasakojo Kęstutis.

Kaip pavyzdį jis pateikė vos 12 tūkstančių gyventojų turintį Vilkaviškį – šiame mieste jis jau ne kartą koncertavo, čia šįkart atvyko su naujuoju projektu „New York All Stars ir Kęstutis Vaiginis“. Muzikantai žino, kad Vilkaviškyje yra labai laukiami, jų grojamos muzikas pasiklausyti čia ateina tikrieji gerbėjai.

„Kai kas stebisi, kodėl Vilkaviškis, bet atsakymas paprastas – čia sutikome gerus organizatorius ir tikrus džiazas gerbėjus. Ir visai nesvarbu, kad galbūt to miesto kultūros rūmų salė nėra labai nauja ar moderni – ten puiki akustika, be to, labai geras fortėpionas.

Su Hernanu Romero vasarą koncertavome ne kultūros rūmuose, o apskritai unikaloje erdvėje – nedidelio Vilkaviškio rajono Bartninkų miestelio karo metais sugriautos bažnyčios griuvėsiuose. Tai

buvo kažkas fantastiško – tą vakarą griuvėsiuose susirinko 550 džiazas gerbėjų ir koncerto metu tvyrojo tokia atmosfera, kurios iki šiol negaliu pamiršti“, – sakė muzikantas.

Šį kartą į Lietuvą Vaiginis pasikvietė keletą muzikantų iš New Yorko – vienu geriausių šių dienų pianistų laikomą Davidą Berkmaną, kurio įrašai daugybę kartų buvo pripažinti geriausiais metų albumais, o pagyrų jam negaili įtakingiausi muzikas leidiniai. Nuo 1986 metų New Yorke gyvenantis Berkmanas yra svarbus šio miesto džiazas bendruomenės veidas, grojęs su daugybe garsių šios muzikas atlikėjų. Tai jau ne pirma jo viešnagė Lietuvoje.

Pirmą kartą į mūsų šalį atvyko kontrabosu grojantis Edas Howardas, įrašęs ne vieną albumą su garsiais džiazas muzikantais. K. Vaiginis jau pirmosios repetitijos metu Lietuvoje pajuto, kad tai išties gero lygio muzikantas, savo karjerą prieš 30 metų pradėjęs legendinio būgnininko Roy Haynes kvartete.

Šiame projekte kartu grojo ir rusų kilmės trimitininkas Alexas Sipiaginas, New Yorke gyvenantis nuo 1991 metų. Jis yra išleidęs dvylika autorinių albumų Criss Cross įrašų kompanijoje New Yorke, laimėjęs ne vieną prestižinį apdovanojimą. Dar vienas muzikantas – būgnininkas Ferit Odman iš Turkijos, 2006 metais baigęs studijas William Paterson universitete New Jersey, taip pat jau anksčiau grojęs Lietuvoje.

Šie muzikantai ne tik surengė keturis pasirodymus Lietuvoje – koncertavo Vilkaviškyje, kur buvo itin šiltai sutikti ir pagerbti žiūrovų, taip pat Vilniaus Nacionaliniame dramos teatre, Birštone bei Druskininkuose. Jie taip pat nusprendė pabendrauti su jaunaisiais muzikantais ir organizavo dvi meistriškumo pamokas Vilniaus mokytojų namuose ir Vilkaviškio jaunimo centre.

Jose dalyvavusiems muzikas mokyklų mokiniams tai buvo puiki patirtis ir galimybė pabendrauti su garsiais muzikantais, tad norinčių ateiti netrūko. Vilkaviškyje ta proga buvo surengta ir fotografijų, kuriose užfiksuoti Vaiginis, Romero ir kiti džiazas muzikantai, paroda.

Klausiamas apie savo sėkmingai besiklostančią karjerą, Vaiginis yra sakęs, kad džiaugiasi pasirinkęs džiazas muzikanto kelią ir labai mėgsta tai, ką daro. „Kiekvienas žmogus, kuris ko nors nori ir siekia, bando padaryti maksimumą, ir tai tampa normaliu jo gyvenimo dalyku. Nesvarbu, kiek daug esu nuveikęs ar kokių apdovanojimų pelnęs, man svarbiau vyksmas, žmonės ir rezultatas – tai sėkmės formulė“, – teigė jis.

Belieka tikėtis, kad Kęstučio Vaiginio ir jo pagalbininkų dėka Lietuvoje dar bus galima išvysti ne vieną džiazas muzikas žvaigždę, ir ne tik iš New Yorko, kuris yra laikomas džiazas ir apskritai muzikas lopšiu. □

Vladui Baltrušaičiui – 100

G. Verdi „Traviata“. Žermonas – Vladas Baltrušaitis, Alfredas – Kipras Petrauskas

Jurbarkas, rudens auksu žėrinčiame mieste, spalio 21 d. skambėjo nedaugeliui girdėtas operos solisto Vlados Baltrušaičio balsas. Jurbarko kraštotyros muziejuje buvo paminėtas jo šimtmečio jubiliejus. Gimęs 1912 m. Žindaičių kaime Jurbarko valsčiuje, studijavęs Kauno konservatorijoje, Kauno Valstybės teatro bei Vilniaus Miesto teatro scenose jis sukūrė puikius Žermono (G. Verdi „Traviata“), Valentino (Ch. Gounod „Faustas“), Jaunojo bajoro (J. Karnavičiaus „Gražina“), Rigoletto bei kitus pagrindinius dramatinio baritono vaidmenis. Reikšmingiausius gyvenimo žygdarbius talentingas muzikas atliko jau pasitraukęs į Vakarus: 1947 m. Detmoldė su lietuvių dainininkais išėviais bei vokiečių simfoniniu orkestru pastatė G. Rossini operą „Sevilijos kirpėjas“ ir pats dainavo Figaro partiją. Persikėlęs į JAV, subūrė Čikagoje Lietuvių operą (1957 m.), vadovavo pirmojo spektaklio – G. Verdi operos „Rigoletto“ pastatymui, efektingai padainavo ir suvaidino tragiškąjį juokdarį Rigoletto. V. Baltrušaitis išeivijoje organizavo pasaulietinius ir bažnytinius lietuvių choras, jiems vadovavo, dirigavo, juos išgarsino (Los Angeles St. Šimkaus choras, Čikagos bei New Yorko vyrų chorai, Švento Jurgio parapijos Brooklyno, Šv. Mergelės Marijos Gimimo parapijos Čikagoje bei kiti). Be to, buvo talentingas vargonininkas. Ir iki paskutinio atodūso – Lietuvos patriotas.

Muzikologė Jūratė Vyliūtė, knygos „Vladas Baltrušaitis“ (1996) autorė, jurbarkiečius ir garbius svečius iš Vilniaus supažindino su solisto gyvenimu ir kūryba. Jubilato žmona Elena Baltrušaitienė atvertė tragiškus 1944 metų rudenį bombarduojamo Jurbarko, okupuojamos Lietuvos istorijos puslapius, o dukra Karilė sužavėjo žiūrovus, meniškai padeklamavusi V. Mykolaičio-Putino poeziją. Žvakių šviesoje, smuikuojant jurbarkiečiui Kęstučiui Vasiliauskui su dukrele, minėjimo dalyviai tarytum jautė plazdančią jų garbingo žemiečio dvasią.

G. M.

Ar suvoksime, ką regėjome naujojoje (atnaujintoje) didžiojoje Kauno dramos teatro scenoje? Negi tik eilinį naują pastatymą? Negi tik proginį tokiai naujai moderniai erdvei pritaikytą reginį? Negi tik akiai malonų ir stebinantį vizualizacijų siausmą? Negi tik miesčionišką sotulį nužagsinančių postproktologinį performansą? Ne. Ir ačiū Die – ne. Naujojoje scenoje vyko didysis atsivėrimas, pakylėta atnaša, viltį ir meilę keitė kančia, skausmas ir prakeikta vienatvė, plaikstėsi ir įkapių, ir nuolat aplankančių vėlių baltos drobulės, ir tragiška asmenybės lemtis vėrėsi su neišpasakyta vidine galia ir įtaiga.

Tasai atsivėrimas – Jono Jurašo spektaklis „Balta drobulė“, mūsų garsojo išeivijos rašytojo Antano Škėmos romano inscenizacija, įprasminusi ir suteikusi tikrosios teatrinės gyvasties ir pilnatvės naujajai didžiajai scenai. Moderniausios technologijos, besisukančios ar grimztančios scenos, kompiuterizuotos kulisų sistemos niekam vertos be tikrojo kūrėjo prisilietimo, be aktorinės aukos, be demiurginės dvasios. J. Jurašas akivaizdžiai tampa šio pastatymo demiurgu. Jis čia ir filosofas, ir pranašas, ir atnašaujantis kūrėjas. Ypatingo skambesio ir vidinio, tikro skausmo ir nerimo pripildytas spektaklis, atskleidžiantis perskeltos sąmonės karštinę, aštrėjančią dvasios krizę ir balansavimą ties ribine situacija.

J. Jurašas dar kartą akivaizdžiai parodė savo meistriškus sugebėjimus, parodė tikrą, išjautą ir iškentėtą, itin atsakingą požiūrį į kūrybą, atskleidė savo režisūrinio metodo galimybes.

Iš tiesų, neturiu jokių pastabų režisūriniam sprendimui. Seniai neteko matyti tokios turinio ir formos vienovės. Jie idealiai sutampa, papildė vienas kitą. Visos detalės kruopščiai išmąstytos, pagrįstos, visos turi savo prasmę ir reikšmę. J. Jurašas sudėliojo išpūdingą egzistencinę dramą, pasiekdamas filosofinės įtaigos, apibendrinančios jėgos.

Šio pastatymo kontekste derėtų trumpai prisiminti J. Jurašo ankstesnius pastatymus Kauno dramos scenoje – „Antigonę Sibire“ ir „Apsivalymą“. Manau, kad su „Balta drobule“ tie spektakliai sudaro triptiką, nuosekliai plėtojamų ir gilinamų temų trilogiją. Man dabar atrodo, kad režisierius, rinkdamasis skirtingų autorių veikalus, mums byloja apie individo, tautos kančios, Golgotos, atpirkimo kelią. „Baltos drobulės“ fone visiškai kitaip traktuotini ir „Antigonės Sibire“ režisūriniai sprendiniai, ir J. Anouilho įtarpas. Tenka pripažinti, kad klydau, tada ne visai suvokęs J. Jurašo svarbiausią įkūnytą idėją – pasiaukojimas, dvasios stiprybė, siejanti mus su antikos laikais – individo auka, perauganti į visos tautos auką, pakylanti iki apologijos. „Apsivalymas“ – tai skausminga išpažintis, atgaila, prisitaikėliškumo ir bailumo pasmerkimas, savigrauža, perauganti į savibausmės aktą.

Ir baigiamasis trilogijos akordas – „Balta drobulė“. Vienišo, nesuprasto, liguisto, tėvynės ir artimųjų netekusio kūrėjo drama. Visiška palaipsninė izoliacija. Susvetimėjimas. Kankinanti praeities menamų kalčių našta.

Šiuos tris etapinius pastatymus vienija egzistencinis pradai, filosofinė samprata ir ypatingai aukšta moralinė gaida. Egzistencialistinis požiūris ir sprendimas itin ryškus „Baltoje drobuleje“. J. Jurašas pateikia gilią ir išplėtotą europinės kultūros paradoksų kupiną modernios „skeldinčios sąmonės“ dramatiškumą.

Ir, kas labai svarbu – spektaklyje pulsuoja skėmiška dvasia, skėmiškas kalbėjimas, trūkčiojantis sąmonės srautas, dabartis herojaus Antano Garšvos akyse transformuojasi, kinta, įkyriai lanko vizijos, tampančios tikrove, vaikystės ir galų gale viso prabėgusio gyvenimo scenos tampa atpirkimo tema, santykio (susitaikymo) su Dievu leitmotyvas skamba vis dažniau...

Romano sceninės adaptacijos autorė Aušra Marija Sluckaitė atliko itin kruopštų, gilų, studijinių darbą, pritaikydama prozos veikalą scenai. Ne tik pagarba autoriui. Ne tik noras išlaikyti svarbiausius siužeto ir personažų likimo vingius. A. M. Sluckaitės sceninis variantas – A. Škėmos visos kūrybos ir modernaus konteksto pažinimas, analizė ir meistriška vidinio vyksmo pajauta.

Kančios ir vienatvės tragizmas Lietuviškas Faustas

GEDIMINAS JANKUS

Antanas Garšva – Dainius Svobonas, daktaras Ignas – Liubomiras Laucevičius.
Aliaus Koroliovo nuotr.

A. M. Sluckaitė akcentavo svarbias skėmiškas temas – kūrybos kančią, atsakomybę, vienatvę. Meilę, nušvintančią netikėtai, suteikiančią trumpalaikę viltį. Paryškindama egzistencines Antano Garšvos ribinių situacijų kolizijas, autorė paliko svarbiausius, kertinius jo gyvenimo epizodus, visai pagrįstai atsisakydama emigrantų stovyklos pokario Vokietijoje vaizdų bei konfliktų. Stengiasi kuo mažiau palikti buitinių ir pernelyg tiesmukiškų epizodų, kuriais autorius smagstė savo idėjinius priešininkus ar kolegas.

Tad ir J. Jurašas Antano Garšvos dramą pakylėjo ne tik į egzistencinę aukštumą. Jis padarė dar daugiau. Scenoje A. Škėmos herojus (turintis nemažai autobiografinių bruožų), tampa lietuvišku Faustu, desperatiškai bandančiu sustabdyti akimirką, meldžiančiu Dievą malonės, netrukus prieš jį burnojančiu, tuomet sulaukiančiu ne šio pasaulio pasiuntinio, kuriam nė jo siela nereikalinga, galų gale netgi Elena, akivaizdi Goethe's parafrazė, nebegali jo išgelbėti. Beprotybė skandina vilties likučius ir pragaras veria savo gelmes.

Spektaklyje vyrauja faustiškoji pasmerkimo ir pasmerkimo, ne pasirinkimo tema. Žinoma, tasai Faustas – Antanas Garšva – mūsų tautos tragiškos dalios paženklintas, emigranto, tremtinio likimo nublokštas užjūrin ir svetimoje aplinkoje leidžiantis beprasmiškas tampančias dienas, aptarnaudamas liftą dangoraizyje ir gumine šypsena pasitikdamas ir išlydėdamas keleivius. Aukštyn-žemyn... Aukštyn-žemyn... Ypatingo liūdesio ir nostalgijos kupinos scenos. Puikiai sudėliotos vizualizacijos – praeities prisiminimai, atgiję tėvų šešėliai raibuliuojančio, tekančio vandens fone... arba akinančios, skaudinančios žalumos šilo medžiai, artėjančios, apgobiantys mus visus (scenografas – Gintaras Makarevičius).

Garšva, egzistencinis, faustiškas, lietuviškas Garšva, visų pirma jis – Dainiaus Svobono. Aktoriui teko didžiulės įtampos ir vidinės jėgos reikalaujantis vaidmuo, ir akivaizdu, kad jo herojus – bene išpūdingiausias iš pastarųjų metų matytų. Nuolatinis nerimas, vidinis nervas, balansavimas ties logikos ir atminties riba, nuotaikų kaita, kančia kančia kančia, Dieve, kokia kančia, kokia skaudi vienatvė, ir staiga – koks pokytis, koks švelnumas, kokia jausmų pilnatvė scenose su Elena... O koks persikūnijimas scenose su Motina, su daktaru Ignu, Stenliu... D. Svobono A. Garšva – neprilygstamas aktorius blyksnis, kūrybinis nušvitimas.

Nušvinta spektaklyje ir Eglė Mikulionytė – Elena, tampanti bene sunkiausiu herojaus gyvenimo momentu, jo atsvara ir viltimi. Atrodytu, meilės galų gale atneš pelnytą išganymą ir palengvėjimą. Ro-

mantiškoji linija, išimenant Elenos įkvėptu pasakojimu apie Vilnių, suponuoją apskritai Moters – Tėvynės simbolį, prarastos, atimtos, okupuotos Tėvynės. Du nelaimėliai išimylėliai, praradę gimtinę, netekę gyvybingiausių šaknų, bando sulipdyti laimę svetimoj pagairėj. Deja, viskas pasmerkta, ir nepalieka tos egzistencialistinės S. Kierkegaardo galimybės – „arba-arba“. Jokio „arba“. Nebūtis.

Spektaklyje, kaip ir romane, veiksmas vyksta praeityje ir herojaus beprasmiškoje nūdienoje. A. Garšva prisimena vaikystę, tėvus, tarpukario Kauną, studijas, pirmąją meilę, ligos požymius. Išskyla ir karo pradžios tema, sukilimas prieš bolševikus, nuskamba epizodas apie besiginant nužudytą raudonarmietį, vėliau – kankynes NKVD rūsiuose... Tačiau šios scenos turi itin svarbią prasmę – D. Svobono herojus jomis lyg pildo savo kančių taure, kurios nebeišgalės išgerti, ir tasai anapilinis Rudas žmogus su „Helovyno kauke“ (Egidijus Stancikas) dar ją negailestingai perpildo, primindamas Motiną ir Jonę...

Tėvų linija spektaklyje patrupinta, tačiau esmingiausi dalykai vyrauja. Tos šeimos beviltiškumas ir pasmerkumas. Tėvo (Gintaras Adomaitis) liguistas potraukis mėgėjiškai smuikuoti, terorizuoti žmoną ir patetiškai kalbėti apie Tėvynę ir patriotizmą tampa ženklų, nusveriančių tokių parodinių žmonių lemtį. Sudėtingesnį ir komplikotesnį charakterį meistriškai atskleidžia Daiva Stubraitė (Motina). Įsimena epizodai su Weniavskio improvizacijomis, tėvo pavydo prieuoliai, jos atsivėrimai sūnui ir kraupi metamorfozė – nuprotėjusios trūkčiojantys monologai. D.

Stubraitė šiuo vaidmeniu prilygo archetipiniam Motinos įvaizdžiui, kuris tampa visaapimančiu, nuolat lanko herojų, bando jį apsaugoti, tačiau gyvybinė gija nutrūksta, nes pasmerktajam negalima padėti.

Ar daktaro Igno pastangos taip pat bevaisės? Pradžioje atrodo, kad Liubomiras Laucevičius po savo liaudiškų eiliavimų pomėgiu ir nerūpestingumu slepiasi it po kauke. Tačiau palaipsniui daktaras atsiskleidžia kaip ypatingai jautrus ir tiesus, nevengiantis aštraus žodžio ir gesto žmogus. Jo linija itin svarbi, bandant nustatyti fizinio, realaus ir anapusinio, kito metmens ribą, ribą, ties kuria nuolat balansuoja A. Garšva. L. Laucevičiaus daktaras – dar vienas ryškus, įvairiapusis vaidmuo.

Režisūriniai ir aktoriniai atradimai ženklina spektaklį nuolat. Būtina paminėti sceną NKVD, kuomet saugumietis Simutis (Saulius Čiučelis) tyčiojasi ir daužo poetą. Aktorius trumpoje, išpūdingoje scenoje vaizdžiai perteikė fanatiko bolševik-bernio patologiją, kurią paryškino nugaros tatuiruotė – besišypsantis Stalinas...

Vykusiai sužaisti ir epizodai su Jone (Inga Mikutavičiūtė), ji myli, nori būti mylima, laukia, tiki, tačiau Garšvos pasirinkimas netapti dėl ligos jai našta gal ir tampa pirmuoju poeto klaidkelio, po kurio pradeda kauptis kančių gūbris. (Vėlgi analogija su Faustu – Jonė atitinka Margaritos liniją).

Spektaklio metu praslenda (praplaukia) mirusiųjų vėlės it kraupus priminimas ar herojaus pakvietimas. Nuolat skamba muzikiniai akordai – atgailos, vienatvės, kančios motyvai (kompozitorius – Linas Rimša). Plaikstosi baltos drobulės, žvelgia nemirksinčios didžiulės, plačiai atmerktos Antano Garšvos akys... Žvelgia ir nemato. Lietuviškas Faustas emigracijoje išprotėjo. Narvas. Izoliacija. Aukštyn-žemyn... Aukštyn-žemyn... Egzistencinė drama baigiasi.

A. Škėmos finalas: „Jo veidas laimingas. Ramaus idioto. Jis uosto popierių. Jo veidas šinšilo... Jauku.“ J. Jurašas pabaigoje taip pat panaudoja šinšilo įvaizdį. Tačiau herojaus – kūrėjo beprotybė J. Jurašui suponuota ne tik žiaurių dramatiškų įvykių ir netekčių. Jam ypatingai svarbi egzistencijos prasmė ir jos tragizmas. Dvasinė krizė ir Dievo, tikėjimo paneigimas, faustiškasis, nors ir sumoderintas, iššūkis Dangui, bandymas tartis ir derėtis su nelabuoju veda į visišką susinaikinimą.

„Apage, satanas“ – šalin, šėtone. Retsykiais tai privalėtų kartoti kai kurie mūsų postmoderniški scenos kūrėjai, apspangę nuo smilkalų ir puikybės, sulinkę nuo ordinų ir kryžių. Ir pasitikrint, ar dar nepanašūs į šinšilus. □

„Nemunas“, 2012 10 18

Rainių žudynės ir 1941 m. sukilimas (VII)

Audronė Viktorija Škiudaitė

Tęsinys. Pradžia 2012 m. rugsėjo 22 d. „Kultūroje“.

Ar glaudūs ir rezultatyvūs buvo luokiškių ryšiai su Vokietija ir Plechavičiumi, kuris tuo metu buvęs Klaipėdoje, čia tolesnių studijų reikalas, tik reikia priminti, kad Vokietija buvo čia pat – jau gretimame Šilutės rajone. O perėjimas per sieną, be abejo, kainavo. Pasienio gyventojams visais laikais tai buvo verslas. Pats Rumbutis viename iš tardymų verčiamas prisipažinti, kad jis Vokietijoje buvo du kartus, tik su Plechavičium nesusitiko. (Bielskis liudijo, kad buvo susitikęs.)

Štai autentiškas Kosto Rumbučio pasakojimas per paskutinįjį tardymą gegužės 19 d. Kauno kalėjime. Pradžioje jis dar bando išsiginti ryšių su Vokietija, bet aiškiai matyti, kad buvo kankinamas ir ima pasakoti, kaip 1940 m. lapkričio 4–5 d. jis Telšiuose susitiko su Jatuliu ir Labanausku, kuris dirbo karinėje komendantūroje ir pasiūlė nelegaliai pereiti sieną, susisiekti su Klaipėdoje gyvenančiu gen. Plechavičiumi.

„Pokalbio metu jis pasakė, kad būtina man nelegaliai nueiti į Vokietiją ir sužinoti, ar jie galės mums padėti ginkluoto sukilimo metu. Aš su Labanausko pasiūlymu sutikau. Turiu pasakyti, kad to pokalbio metu davavo ir Jatulis. 1940 m. lapkričio 10 d. aš Kretingos rajone perėjau sovietinę sieną ir nuvažiavau į Klaipėdą. Nuėjau ne tiesiai pas Plechavičių, o pas jo pavaduotoją sukilimo Lietuvoje veiklos klausimais Julijų Sasnauską, gyvenantį Laisvės g. 13. Pas Sasnauską anksčiau nuėjau todėl, kad jis man buvo artimai pažįstamas, negu Plechavičius. Aš Sasnauskui pasakiau, kad atvykau gauti instrukcijų ir ginklų. Sasnauskas man pasiūlė su juo nueiti pas Plechavičių, gyvenantį Uosto g. 37. Jo namuose nebuvo, nes buvo išvažiavęs į Tilžę. Grįžus pas Sasnauską jis manęs išklausinėjo, kaip einasi sukilimo organizavimas Lietuvoje, domėjosi RA dalinių, išsidėsčiusių Lietuvoje, skaičiais ir apginklavimu, taip pat domėjosi žmonių požiūriu į sovietų valdžią. Po to jis mane pradėjo instrukuoti apie sukilimo darbą, ypač reikalavo griežtos konspiracijos, organizuotis trejetų principu, nes tai apsaugotų nuo griūties. Be jų signalo nedaryti jokio veikimo. Dėl ginklų jis mane užtikrino, kad mes būsime visiškai aprūpinti ir pasakė, kad ginklai bus persiųsti per žmones, kurie gerai žino sieną. Jis man davė slaptažodį, su kurio pagalba galima bus gauti ginklų ir instrukcijų. Su slaptažodžiu „Esamas“ bus gaunami ginklai, o su slaptažodžiu „Paštas“ – instrukcijos. Noriu paaiškinti, kad naudotis tuo slaptažodžiu reikia abiem atvejais, t. y. jeigu asmuo bus siunčiamas į Vokietiją, tai žmogus turės žinoti ir vieną, ir kitą slaptažodį, priklausomai nuo to, dėl ko jis bus siunčiamas“.

K. Rumbutis sako, kad Klaipėdoje jis išbuvo 2 dienas ir žinias perdavė Labanauskui, taip pat papasakojo savo „troikai“ – Bielskiui ir Kaupui. Po to jis išvardijo pavardes žmonių, kurie turėjo aprūpinti ginklais ir palaikyti ryšį su Plechavičium. Pavardes žmonių, gabenusių ginklus per sieną, norėčiau pagarsinti, gal kraštotyrininkus tos žinios sudomins, ir jie surinks daugiau medžiagos: Alfonsas Paulauskas iš Kretingsodės, Kretingos apskrities; Petras Baltmiškis iš Naumiesčio, Tauragės apskrities; Juozas Beržanskis iš Darbėnų, Kretingos apskrities; Petras Martinaitis iš Kretingos miesto, Stoties gatvės; Ramanauskas iš Kretingos; Kazys Bružas iš Gargždų, Kretingos apskrities. Pats Rumbutis pažinojęs tik Kazį Bružą, kuris palaikydavo ryšį su Telšių sukilėlių centru ir užsiėmė ginklų pristatymu. Be to, jis pasakė, kad Ramanauskas yra Kretingos apskrities sukilėlių vadas. Ramanauskas jį ir pervedė per sieną. Jis pats Ramanauskui prisipažinęs, kad yra vienas iš Telšių apskrities sukilėlių vadų.

Kada sukilėliai ėmė burtis ir kaip plačiai skleidėsi jų būriai

Kaip matyti iš Rumbučio pirmųjų tardymų, papišiešinio mintys jau rutuliojosi 1940 m. gegužę. Pats verbuotas rugsėjo mėnesį. Dauguma luokiškių kalba apie verbavimą 1940 m. gruodį ir 1941 m. sausį–vasarį.

Labai aktualus tardytojams buvo klausimas: kokiose vietovėse dar veikė sukilėliai ir su kokiomis vietovėmis buvo palaikomas ryšys. L. Bielskis sako, kad sukilėliai veikė: Varniuose (vadovas agromas), Tryškiuose, (minimas Pikturna ir Sutkus), Janapolėje (vadovas mokytojas Daukša, jį prisimena Stasio Jocio dukra Birutė Garškienė), Pavandenėje (vadovas Jurgutis), Ylakiuose (Mažeikių

Šiame miškelyje buvo nužudyti Rinių kankiniai

raj.), Radviliškyje, Upynoje, Viduklėje; į Kaunatavą buvo atvykę ginklų jauni vyrai iš Ylakių ir Varnių. J. Petkevičius sako, kad sukilimas rengiamas Varniuose, Marijampolėje, Montvyduose, Radviliškyje, – visoje Lietuvoje. Persakyta, kad, Zigmo Parafionavičiaus teigimu, ginkluota sukilėlių organizacija veikė Dotnuvoje ir kt.

Ar buvo sukilimo planas?

Konkretų sukilimo planą galima būtų įskaityti Leono Vilučio, tuometinio Telšių amatų mokyklos mokinio, prisiminimų knygoje „Likimo mozaika“. Jis rašo: „Per paskutinį mano susitikimą su mokytoju S. Bagdonu sužinojau aukštesnio lygio veikėjų apsvarstytą būsimojo sukilimo veiklą. Atskiros grupės turi atvykti į iš anksto nurodytą ginklavimosi vietą. Jos kuo skubiau apginkluojamos patikrintais, išvalytais ginklais ir užima ginklavimosi vietoje nurodytas pozicijas. Kas 20–25 minutes apginkluojama vis nauja grupė vyrų. Amatų mokyklos kuopai buvo numatyta perimti pagrindinius to meto valdžios rūmus, pašta, išvaduoti kalinius. Tiesa, jėgų paskirstymas gali keistis priklausomai nuo susiklosčiusių aplinkybių. Sukilimas prasidės kilus karui, mieste kilus sumaiščiui. Pagal turimus duomenis tai gali atsitikti kiekvieną dieną, gal net gegužės mėnesį, bet apie tai turi žinoti tik skyrininkai – visiems kovotojams šito skelbti nederu. Aš skyrininkus įpareigojau palaikyti ryšius su savo vyrais, kad kiekvienu momentu galėtų juos susisiekti.“

1941 m. balandžio pabaigoje ar gegužės pradžioje mane einantį į mokyklą pasitiko susirūpinusi S. Bagdono žmona. Iš karto supratau, kad įvyko kažkas negero. Ir tikrai – pasirodo, naktį suėmė ir kažkur išvežė jos vyrą ir P. Čipkų (beje, abu suimti ir kaltinti vadinamojoje Vlado Opulskio byloje ir tardyti Kaune. (A. V. Š.).

Ar sukilėliai turėjo literatūros?

Dar liko aptarti literatūros klausimą – ar Telšių apskrityje sukilėliai patys gamindavo atsišaukimus

ir kitokią medžiagą. Nors tardymuose visi luokiškiai ginasi nieko apie tai nežinantys (lapelių yra matę, bet jie buvę spausdinti Vokietijoje), bet ši klausimą reikia kelti todėl, kad V. Opulskio byloje buvo suimta mokytoja Stasė Vanagaitė iš Janapolės, Varnių valsčiaus (buvusi šaulė, ateitininkų organizacijos vadovė, kilusi iš Tauragės apskrities, baigusi Klaipėdos pedagoginį institutą), kuri nutarime areštuoti kaltinama būtent literatūros gaminiu: „Stasė Vanagaitė yra kontrrevoliucinės pagrindinės sukilėlių organizacijos, veikiančios Telšių apskrityje, dalyvė, turi rašomąją mašinėlę ir šapirografą, kuriais išleido įtartinų kontrrevoliucinių lapelių, sistemiškai vykdo kontrrevoliucinę agitaciją, turi įtartinų ryšių su Vilniumi, iš kur taip pat atveža kontrrevoliucinės literatūros. Pvz.,

vienos kelionės į Vilnių metu kovo mėn. 1941 m. Vanagaitė papasakojo, kad kai atvažiuosite pas mane, tai gausite literatūros tiek, kad nustebsite, o dabar turiu tik keletą po vieną egzempliorių. Ir toliau ji pasakė, kad ji rašo šapirografu ir rotatoriumi Pavandenės miestelyje, Luokės valsčiuje, kartu su ja dirba kažkoks Venckus ir dar vienas žmogus“.

Konkretus atsišaukimas buvo rastas per kratą balandžio pabaigoje pas suimtąjį Juozą Tarašką. Jis balandžio 29 d. tardyme turi pasiaiškinti, kas rašė pas jį rastą kontrrevoliucinio turinio atsišaukimą „Brangūs vergautojai broliai“... Taraška sako: „Šio mėnesio pradžioje atėjo pas mane nepažįstamas žmogus ir pradėjo su manimi kalbėti apie dabartinę padėtį, prisiminė, kad aš buvau policininkas ir dabar neturiu darbo, todėl reikia organizuotis ir stoti į organizaciją „Partizanas“. Kalbėjo apie sukilimą ir Lietuvos išlaisvinimą. Pasakė, kad greitai laiku bus rusų-vokiečių karas ir tiems lietuviams, kurie prisidės prie sunaikinimo bolševikų valdžios, vokiečiai suteiks lengvatas. Besikalbant jis man parodė mašinėlę rašytą atsišaukimą, iš kurio aš padariau savo ranka nuorašą, kuris buvo rastas pas mane laike kratos. Atsišaukimo nuorašą aš įsidėjau į kišenę ir visą laiką laikiau, o mašinėlę spausdintą pasiėmė tas nepažįstamas žmogus ir pasiklausęs kelio į Vertelius išėjo. Daugiau aš jo nemačiau.“

Liudininko parodymas surašytas lietuviškai, kas labai retas dalykas tais laikais. Iš tolesnio tardytojo teiginio aišku, kad jis A. Taraška nepatikėjo, bet kadangi daugiau jo parodymų nėra, galima spėti, kad jis nieko daugiau ir nepasakė. Dėl to, matyt, Kaune A. Taraška buvo priskirtas prie sunkiai nusikaltusiųjų ir sovietams bėgant karo pradžioje buvo vežamas į rytus, iš Minsko kalėjimo varomas Červenės link. Kaip rašo Regina Žukienė (str. „Žemaičių saulutėje“, 2002–05–24, nr. 21 (345): „Varant kalinius keliu per mišką link Červenės, atskrido vokiečių lėktuvai. Pasinaudojęs sargybinių panika Juozas Taraška puolė į mišką. Sargybiniai jam pavymui šaudė, bet palikti kalinių jie negalėjo... Taip J. Taraška liko gyvas ir po kelių savaičių parėjo pėscias namo“.

Žurnalistas A. Gražiūnas savo knygoje „Dviejų okupacijų replėse“ rašo, kad „ypač daug už pagrindinės spaudos platinimą buvo suimtų Žemaičių krašte: Tauragėje... netolimoje Šilalėje... Telšiuose ir Telšių apskrityje už tai areštuota dešimt asmenų... visi suimtieji buvo kalinami Telšių kalėjime ir rusų-vokiečių karo pradžioje nukankinti Rinių miškelyje...“

Leonas Vilutis prisimena tas dienas Telšiuose: „Tuo laiku miesto gatvėse prie stulpų po nakties atsirasdavo priklijuotų lapelių su antitarybiniais šūkiais: „Šalin komunizmą!“, „Šalin bolševizmą!“, „Okupantai, kraustykitės namo!“

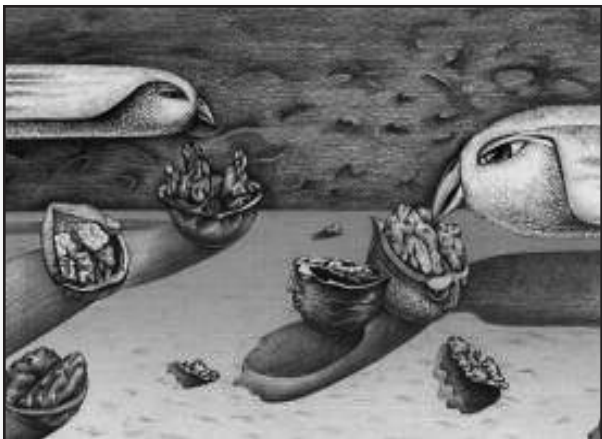
Pabaiga kitame numeryje

Kultūros kronika

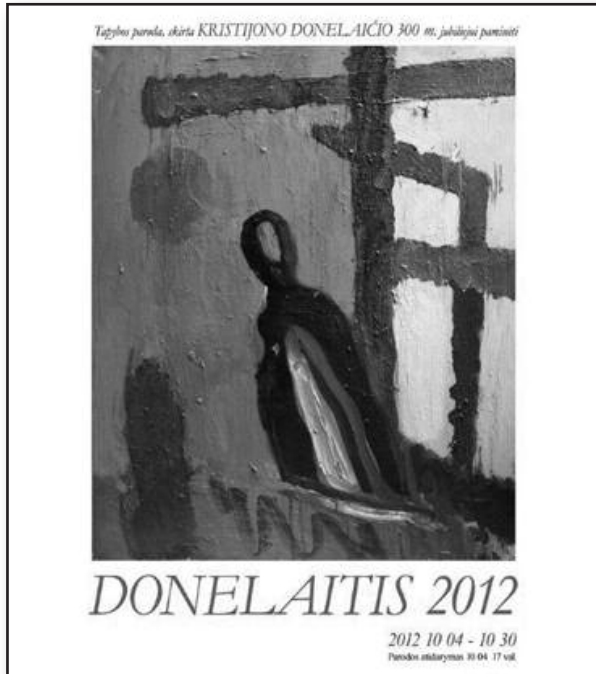
Spalio 19–27 d. įvairiose Vilniaus vietose vyko didžiausias šiuolaikinės muzikos festivalis Baltijos šalyse „Gaida“. Festivalio programa šiemet išsiskiria pasaulinės muzikos garsenybių gausa. Du „Gaidos“ renginiai buvo skirti bene įtakingiausio XX a. kūrėjo ir mąstytojo Johno Cage'o 100-mečiui. Vienas iš jų – specialus projektas „Cage Link“, kuriame dalyvavo perkusininkas Vladimiras Tarasovas, pianistas Petras Geniušas, mecosopranas Ieva Prudnikovaitė, poetas Kerry Shawn Keys. Taip pat vyko Steve'o Reicho autorinis koncertas, žiūrovams pasiūlyta pažintis su vienu įdomiausių ir originaliausių šiuolaikinių austrų kompozitorių Georgu Friedrichu Haasu. Nacionalinėje filharmonijoje buvo pateikti nauji moterų kompozitorių – Kaijos Saarioho ir Ramintos Šerkšnytės – pasaulio scenose pripažinimą pelnę kūriniai. Nesuminėta liko dar daug garsių festivalio dalyvių ir nestandartinių renginių.

2012 10 22 – 2012 11 04 vyks tarptautinis animacinių filmų festivalis „Tindirindis“. Bus rodomi geriausi nekomercinės animacijos filmai iš viso pasaulio. Dešimtas festivalio jubiliejus sutapo su pasaulinės animacijos atradimo datos 110-osiomis metinėmis. Filmai skirti ir suaugusiems, ir vaikams. Pastarųjų laukia tikrai puikios filmų programos – „Pasakų pasaulis“, „Pasaulio pažinimas“ ir „Istorijos mažyliams“. Dar bus rodomi eksperimentiniai filmai, debiutai ir studentų darbai, muzikiniai vaizdo klipai, filmai suaugusiems, pilnametražiai animaciniai filmai ir vaikų sukurti filmai. „Tindirindžio“ tikslas – atskleisti plačias šios meno rūšies galimybes, naujus plėtros būdus, parodyti, kad animacija kalba apie rimtus dalykus.

2012 09 08 – 2012 10 28 nuo 2003 m. VU Botanikos sode Kairėnuose vykdomas unikalus ir kol kas vienintelis Lietuvoje žemės meno projektas „Gamta ir Menas“. Paroda „Identitetas“ – tai devintoji šio projekto paroda, kurioje savo darbus pristato keramikai, skulptoriai, tapytojai, fotografai, floristai ir kt. menininkai. Didžioji dalis kūrinių – žemės meno darbai, sukurti naudojant tik gamtines medžiagas; kiti – aplinkos meno darbai, sukurti iš įvairių dirbtinių medžiagų, pritaikyti prie gamtovaizdžio. Žmogui siūloma įsisiūti, įsiklausyti į gamtą, pasijusti jos dalimi, ja grožėtis, puoselėti ir globoti.

2012 10 04 – 2012 10 30 Vilniaus Rotušėje veiks tapybos paroda „Donelaitis 2012“, skirta Kristijono Donelaičio 300-osioms gimimo metinėms paminėti. Ją sudaro specialiai devyniems tapytojams šia tema užsakyti kūriniai, taip pat – kitų norinčių dalyvauti parodoje darbai. Parodos *motto* – Donelaitis, jo epocha, jo literatūrinis palikimas, „Metų“ interpretacija. Dailininkai stengėsi nubraukti laiko dulkes nuo šablonu virtusio Donelaičio įvaizdžio. Ši paroda – tęstinio projekto dalis, visas projektas vyks dar vienerius metus. 2014 m. bus surengta didelė tapybos, skulptūros ir grafikos paroda, išleistas katalogas.

2012 11 18 – 2012 12 01 Vilniuje, Bažnytinio paveldo muziejuje, pristatomas didžiausias Vilniaus auksakalių dirbinių lobynas, kaupas bažnyčių zakristijose. Jis smarkiai nukentėjo ir buvo išblaškytas daugybės istorinių kataklizmų metu – per karus, okupacijas jas lydėjusius ekonominius nuosmukius. Paroda suteikia progą pamatyti unikalius, skirtingose bažnyčiose saugomus kūrinius, išžvelgti vietinei auksakalystei būdingus bruožus, įsitikinti jos savitumu ir atskirti kitų kraštų įtaką.

2012 10 24 – 2012 10 28 vyko tarptautinis audiovizualinės ir eksperimentinės poezijos festivalis TARP. Tai vienintelis Lietuvoje tarpdisciplininius menus ir poeziją jungiantis tarptautinis audiovizualinės ir eksperimentinės poezijos festivalis. Kasmet jis rengiamas vis kitoje netradicinėje erdvėje didžiuosiuose Lietuvos miestuose ir jungia filmų peržiūras, performansus, parodas ir poezijos koncertus. Audiovizualinės poezijos formulė paprasta: poezija+ vaizdas+ garsas.

2012 metų rudens „Lituanus“

Neseniai pasirodžiusiame anglų kalba leidžiamame žurnale „Lituanus“ rasite knygų recenzijų, apsakymų ir straipsnių, nagrinėjančių Lietuvos dabartį ir praeitį. Istorikė Daiva Dapkutė, Vytauto Didžiojo universiteto ir Išeivijos Studijų centro profesorė, daugelį metų tiria lietuvių emigraciją. „Lituanus“ išspausdintame straipsnyje ji bando nustatyti, ar dabartinė emigracija yra didžiausia Lietuvos istorijoje, ar ji pristabdoma, ar nesustabdoma.

Dominikonų vienuolis David O'Rourke, dokumentinio filmo „The Red Terror on the Amber Coast“ („Raudonasis teroras gintarinėje pakrantėje“) prodiuseris, analizuoja, kaip sovietmečio metu valdžios naudojamos metaforos ir žodžiai bandė užglaistyti nykią tikrovę.

Illinois universiteto magistrantas Salvatore De Sando, nuodugniai susipažinęs su 1933–1934 m. Čikagoje įvykusiais Pasaulinės parodos archyvais, apžvelgė aplinkybes, kurios neleido Lietuvai turėti savo paviljono ar stiprios reprezentacijos parodoje.

Slovėnų rašytojas Klemens Pisk žaismingai atskleidžia Vilniaus menininkų kampus ir intelektualų pretenzijas. Meno kritikas Ernestas Parulskis supažindina su naujai rekonstruotu Lietuvos Nacionalinės dailės galerijos pastatu, kuris sovietmečiu tarnavo kaip revoliucijos muziejus.

Elizabeth Novickas recenzuoja Julijos Šukys knygą „Epistolophilia: Writing the Life of Ona Šimaitė“, o Vilius Rudra Dundzila aptaria Antano Šileikos romaną „Underground“.

Artėjant šventėms, „Lituanus“ žurnalo prenumerata – puiki dovana šeimai ir draugams. Keturis kart per metus išeinančio žurnalo prenumeratos kaina – 20 dol. Galite ją užsisakyti internetu www.lituanus.org Taip pat galite šiuo pašto adresu siųsti čekį: Lituanus Foundation, Inc., 47 W. Polk St. Suite 100-300, Chicago, IL 60605. Vyriausioji žurnalo redaktorė – Elizabeth Novickas.

Nauji prenumeratoriai gaus liaudies dainų kompaktinį įrašą. Žurnalo interneto svetainėje taip pat rasite seniau išleistus straipsnius, įskaitant ir pirmuosius 1954 metų numerius.

„Lituanus“ informacija

Nacionalinė Dailės galerija prieš restauravimą

Nacionalinė Dailės galerija po restauravimo